

REALİZM VERSUS İDEALİZM: GÖÇ, BÖLGESEL BARIŞ VE İSTİKRAR DÜŞMANI MI? REALISM VERSUS IDEALISM: ARE THE IMMIGRATION, REGIONAL PEACE, AND STABILITY HOSTILE TO EACH OTHER?

Veysel BABAHANOĞLU*
Zekeriya BİLİCİ**

Öz

Ortadoğu’da yaşanan çatışmalarla birlikte sınırlar yeniden çizilmektedir. Özellikle Suriye’deki savaş ve çatışma ortamı yoğun göçlerin yaşanmasına neden olarak zaman zaman ülkelerin sınır güvenliğini de tehdit eder hale gelmektedir. Realizm devletlerin çıkar ve güç tercihini ön plana çıkararak pragmatist bir yaklaşım iken, idealizm ise devletlerin çıkarının hukuk, uluslararası ilkelere uymaktan geçtiğini savunan bir yaklaşımdır. Göç olgusuna devletlerin realist yaklaşımı, öncelikle kısa vadeli çıkarlar üzerinden olup, göç almaya yanaşmayan bir tutumu içermektedir. İdealist devlet ise göç olgusunun sosyolojik, insani ve ilkesel boyutlarını ön plana alarak uluslararası politikada göç olgusuna daha olumlu yaklaşmaktadır. Bu çalışmada her iki yaklaşım temel özellikleri ile karşılaştırılarak, bunlardan göç konusuna idealist yaklaşımın bölgesel barış ve istikrara katkı yapacağı savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Realizm, İdealizm, Barış ve İstikrar.

Abstract

Depending on the conflictions experienced in Middle East, the borders are redrawn. Especially the war and conflict media in Syria, causing the intensive immigrations to be experienced, also become threatening the border security of the country from time to time. While realism is a pragmatic approach featuring the preferences of governments about interest and power, idealism is an approach arguing that the interest of governments is in complying with the law and international principles. The realist approach of governments to the phenomenon immigration first of all through short-termed interests and includes an attitude that is reluctant to allowing immigrants. Idealist state, taking the sociological, humanistic, and principal dimensions of the phenomenon into forefront, approaches more positively to the phenomenon immigration in international policy. In this study, both approaches in terms of their main features and, it is argued that, among these, the idealistic approach to the issue immigration will contribute to the regional peace and stability.

Keywords: Immigration, Realism, Idealism, Peace and Stability.

1. GİRİŞ

Göç olgusu gün geçtikçe akademik ilginin daha fazla yoğunlaştığı konulardan biri olmanın yanında, uluslararası politikanın ve sosyal hayatın da merkezine doğru yol almaktadır. Günümüzün eşitsiz ve çatışmalı dünyası göç olgusunu ülke içi düzeyden çıkarıp, kıtalar arası düzeye, diğer bir söylemle küresel boyuta taşımıştır. Sorunun çözümü, nedenlerinin ortadan kaldırılması konusunda bütüncül bir yaklaşımı zorunlu kılan bir gelişme olarak, göç olgusuna ulus devletlerin çıkar öncelikli realist yaklaşımları sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır.

Realistler “insanın kötü, birbirinin kurdu” olduğu yaklaşımından hareketle göç edenlere “öteki” tutumuyla yaklaşırken; idealistlerin “aslında insan iyidir” söylemi ise tutumu yetersiz kalmaktadır. Devlet çıkarı öncelikli yaklaşımlar göç olgusunun artarak devamını getirmektedir. Durum böyle olunca uluslararası alanda göç olgusunun bir işbirliği unsuru olmaktan uzak kaldığını görmekteyiz. Böylece esasen bölgesel ve küresel düzeyde bir barış unsuru olabilecek ve çok sayıda örneğini gördüğümüz göç olgusu sanki bir çatışma ve istikrarsızlık unsuruymuş gibi değerlendirilmektedir.

Çalışmanın konusu göç olgusunun realist değerlerden hareketle sadece bir çatışma unsuru olarak değerlendirilemeyeceği, esasen uygun yaklaşım ve çözümlerle tam tersi bir barış ve istikrar aracı olabileceği savına dayanmaktadır. Bu nedenle her iki yaklaşımın temel tezlerinden hareketle reel dünyanın gözlemlenmesi, göç olgununun sonuçlarının ifade edilerek doğru sonuçlara ulaşılmaya çalışıldığı iddia edilebilir.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, göçün idealist bir yaklaşımla, bölgesel barış ve istikrarın düşmanı değil, aksine dostu olduğu savının doğrulanmaya çalışılmasıdır. Bu nedenle göçün tarihsel örneklerinden yola çıkılarak, zaman içinde sosyal entegrasyonun sağlandığı durumlarda sadece ulusal değil aynı zamanda bölgesel barış ve istikrarın sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma nitel bir yöntemle ele

* Öğr. Gör., Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, v.babahanoglu@düzce.edu.tr

** Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Meslek Yüksekokulu, zbilici@konya.edu.tr

alınır oluşturulmuştur. Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak, realizm ve idealizm kavramları incelenmiş ardından uluslararası göç politikaları ve güvenlik ilişkisi ele alınarak, uluslararası göç neticesinde toplumsal entegrasyon, barış ve istikrar konusu irdelenmiştir.

2. REALİZM VERSUS İDEALİZM

Realizm, II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası politika literatürüne bir teori olarak girerek (Görentaş, 2009a, 43) küresel siyasetin ana akımlarından birini oluşturmaktadır (Heywood, 2013, 86). Klasik yaklaşıma göre, uluslararası politikada bütün politikalar gibi bir güç ve iktidar mücadelesidir. Aynı şekilde güç yoksa bir devlet uluslararası politikaya aktif olarak katılamaz. Dolayısıyla uluslararası politikada ilk amaç güç elde etmek olarak ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2013, 139). Realizme göre uluslar da tıpkı bireyler gibi çıkarlarının peşinde koşmaktadır. Bu bağlamda ulusal çıkarlar son derece önemlidir. Çoğunlukla insanın temel yapısının kötü olduğunu ve insanın etrafındakilere hâkim olma arzusu içerisinde bulunduğunu söylemekle birlikte, insanın iktidar ve güç hırsıyla hareket ederek bir güç kazanımı peşinde olduğu varsayımından hareket eden realizm, ulus devletleri uluslararası siyasetin temel aktörleri olarak kabul etmektedir. Aynı zamanda ulus devletler uluslararası sistemde çıkarları doğrultusunda hareket ederler. Böylece uluslararası politika analizi ulusal çıkarların gereklerine indirgenerek ulusal çıkar ile güç arasında önemli bir bağ kurulur (Beitz, 1979, 15-27).

Realistler; ister insan doğasını, ister iç politikayı, isterse de uluslararası sistemin yapısını kaynak olarak düşünsünler, uluslararası politikanın doğasının mücadele ve rekabet olduğu noktasında birleşmektedirler. Mearsheimer için potansiyel rakipler üzerinde hâkim konumunu sürdürmek isteyen geçici hükümler haricinde, uluslararası sistemde daimi bir rekabet ve mücadele vardır (akt. Gözen, 2014, 161). Devletlerarası politikalar, öncelikli olarak onların askeri ve ekonomik yeteneklerinden türeyen gücün karşılaştırmalı olarak derecelendirilmesi ile belirlenir. Devletlerin uluslararası arenada davranışlarında ve politikalarında kendilerine yol gösterici olarak kabul edecekleri evrensel ilkelerin varlığından bahsedilmez. Bunun yerine devletler çevrelerindeki diğer devletlerin eylemlerine karşı uyanık olmalı ve ortaya çıkan sorunları gidermek için pragmatik bir tutum sergilemelidirler (Görentaş, 2009a, 45).

Realistler; uluslararası politikayı neredeyse tamamıyla devletler arasındaki güç ve çıkar mücadelesi olarak gördüklerinden, uluslararası hukuk ve örgütlerin etkisi ile birlikte mümkün olan uluslararası işbirliğinin büyüklüğü konularında pek az iyimserdiler. Ayrıca devletin temel yükümlülüğünün muğlak bir "uluslararası toplum" kavramına yönelik olmadığını söylüyorlardı. Savaşın kaçınılmaz olduğunu düşünen realistler, barışın temeli olarak silahsızlanma yerine, savaşa hazır olmayı önererek, mantığa ve iyi niyete dayalı savaş problemini çözme çabasının dünya politikasının gerçeklerini göz ardı ettiğini ileri sürdüler (Aydm, 2004, 35-36).

Güç ve çıkar ilişkisine önem veren realistler tutucu ilkelere karşı kuşkuluyken tarihsel olaylara karşı saygılıdır. Realistlere göre, toplum bilimlerinin ana kavramı güç kavramıdır ve güce dayalı davranış biçimleri ahlak ve hukuk deyimleriyle gizlenmeye çalışılmaktadır (Gönlübol, 2014, 4). Realizm siyasal davranışların ahlaki niteliklerini, ancak siyasal birimin çıkarları ile ilgili olduğu zaman ya da sağduyudan çok geleneksel ahlak ile ilgili ise dikkate almaktadır. Bireyler etik, ahlak gibi manevi değerleri korumayı seçme noktasında bir hakka sahip olsalar da devletlerin bundan daha önemli olan hayatta kalmak gibi bir görevi vardır. Tüm devletlere hitap eden ortak ve tek bir etik anlayış söz konusu olmadığından evrensel standartlar bireysel çıkarlara uymadıkları ölçüde reddedilmeye mahkûm kalacaktır (Arıboğan, 2007, 206).

Realizmin üç temel varsayımı insanın doğasının kötülüğü, devletin kutsal oluşu ve uluslararası sistemde devletleri denetleyen bir üst otorite bulunmamasına bağlı olarak anarşik bir yapının varlığına dayanmaktadır. Realizm, Machiavelli'nin "amaca giden her yol mubahtır" Hobbes'un "insan insanın kurdudur" şeklindeki görüşlerini öncelemektedir. Uluslararası politikanın özünü güç mücadelesi olarak gören realistlere göre devletler üç yönlü bir güç politikası izlemektedir. Bunlar her şartta kendi varlığını koruma içgüdüüne dayalı politika, fırsatlar ve şartlara göre gücünü genişletmeye dayalı politika ve çıkarlarının örtüştüğü diğer bir devletin gücünü korumaya yönelik politika olarak sıralanabilir (Gözen, 2008, 212).

Devlete yapılan bu aşırı vurgu, realist teorinin küresel olayları doğru okuyamadığı tarzında düşünceleri beraberinde getirmiştir. Ulus devleti, küresel olayların temel belirleyicisi olarak görmek, onun olayların gerçek sorumlusu olan birey tarafından yaratıldığı gerçeğini göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Ulus-devletin insan düşünce ve eylemlerinin soyut bir ürünü olduğu düşünülünce, ulus devleti yaratan iradenin başka aktörleri de varlık sahnesine çıkarabileceği ortadadır. Nitekim günümüzde ulus devlet dışında, birbirinden çok farklı sayısız küresel aktör faaliyet göstermektedir (Çakmak, 2006, 48).

İdealistler, realistlerin iddia ettiği gibi gücünün kazanılıp, korunup, yaygınlaştırılmasının uluslararası politikanın esası olduğu konusunu reddederken, dış politikanın güç üzerine temellendirmek yerine işbirlikçi ve etik standartlara göre formüle edilebileceğini inanmaktadırlar. Ayrıca etik politikalar izlemenin realistlerin iddia ettiği gibi ulusal çıkara aykırı olmayacağını öne sürerek dünyada yeni bir düzen aranması gerektiğini düşünmektedirler (Arıboğan, 2007, 211).

Realizmin güç temelli bakışını reddeden idealist kuram bireyin hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesini odağına almış ve devletlerarası barışın korunmasında uluslararası hukuka ayrı bir önem vermiştir. Bu yönüyle uluslararası örgütlerin barışın sağlanmasında ve korunmasında rollerinin oldukça önemli olduğuna inanılmaktadır (Arı, 2010, 44). İnsanların doğaları gereği iyi olduğunu savunan idealizme göre; devletleri de özüt itibarıyla iyi olan insanların yönetmesiyle, ideallere dayalı politikalar uygulanarak kalıcı bir uluslararası düzenin yani kalıcı bir barışın sağlanması mümkün olabilir (Başaran, 2017, 221). Bu bakımdan devletler arasında küresel ölçekte bir örgütün kurulması, toplumlara kendi kaderlerini belirleme hakkının tanınması, devletlerin karşılıklı olarak birbirlerinin siyasal bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı göstermesi, savaşa neden olacak eylemlerin açık bir biçimde ve turmandırılmadan çözüme kavuşturulması ile ekonomide liberalleşmenin sağlanması idealizmin temel argümanları olmuştur (Arıboğan, 2007, 179-180).

İdealizme göre savaş zaten beklenen bir sonuç olmamakla birlikte ortaya çıkma ihtimali bile ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için ise idealizme göre tek çıkar yol uluslararası bir düzenin kurulması gerekliliğidir. Bu bağlamda idealizm politik düzen kavramında uluslararası politikanın ve uluslararası organizasyonların gerek oynadığı gerekse de oynaması gereken role büyük önem vermektedir (Görentaş, 2009b, 70).

Özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında trend olan idealizm, kendisinden daha çok yaygın ve eski bir görüş olan liberalizmin uzantısı olarak görülüp kökleri Kant'a kadar dayandırılmaktadır (Kegley ve Wittkopf, 1996, 19). Bu bakımdan liberallere, idealistlere göre savaşları önlemenin önemli bir yolu kamuoyuna kendisini ifade etme olanağı vermek olduğundan bu da ancak demokratik cumhuriyetlerin yaygınlaştırılmasıyla mümkün olabilir. Bu anlayış ahlaksal eylemin akla dayanacağı öngörüsüne dayanan rasyonalizm ile yayılmaya başladı. Böylelikle tüm toplumsal olaylar akla dayandırılarak toplumdaki eğitim seviyelerinin yükseltilmesi uluslararası barışı sağlamada önemli bir unsur olarak kabul edildi. Yine idealistler devlet ile birey arasında sıkı bir bağ kurarak bireylerin belirli hakları olduğu gibi uluslararası sistemde devletlerinde statüleri, hakları ve sorumlulukları bakımından bireyler gibi eşit olduğunu savunmaktadır (Arı, 2010, 351-354).

İdealist yaklaşımın savunduğu tezlerden belki de en önemlisi insanın doğası gereği "iyi bir varlık" olduğuna yönelik normatif bakış açısıdır. İdealist yaklaşımın, insanın iyi olduğu ön kabulünden hareketle kötüyü "sistem düzeyinde" aramaktadır. Çatışma, şiddet ve savaş gibi olguların nedenini sistemik düzeyde aradığı için, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler aracılığıyla dünyayı daha yaşanabilir bir yer haline getirmeyi amaç edinmiştir. Bu durumda bir üst idarenin varlığı devletleri belirli standartlar çerçevesinde hareket etmek zorunda bırakacaktır. Böylesi bir anlayış nedeniyle realistler tarafından idealist/ütopyacı olarak eleştirilmişlerdir. Zira var olan durumdan öte olması gerekenle ilgilenmişlerdir (Karabulut, 2014, 58).

Uluslararası politikada zaman zaman iyi niyetli, idealist, normlara dayalı bir dünya düzeni kurma çabaları olmuşsa da, bunlar ya çok sınırlı kalmış ya da gerçek anlamda eşitlik ve adaleti öngörmemiştir. Hatta kimi zaman güçlü olanın haklı olduğu bir anlayışı düzenlemeye dönük olmuştur. Bu nedenle de Batılıların diğerleriyle kurdukları ilişki her halükarda hukuken yatay olsa da, fiilen dikey ve hiyerarşik bir nitelik taşımıştır (Kurubaş, 2012, 24). Bu yönüyle "Batılı zihniyetin" bir dönüşüm içerisine girmesi gerekmektedir. Batılı büyük güçlerin salt kendi ulusal çıkarlarını her şeyin üstünde görerek bunları maksimize etme çabasında her türlü eylemleri ve tutumu meşru kabul etmeleri idealizm gibi görüşlerin ancak söylem düzeyinde kalmasına yol açmaktadır. İdealizm her ne kadar Batılı düşünce sistematigi içinde ortaya çıkmış bir yaklaşım olsa da yine de önündeki en büyük engel Batılı zihniyettir (Karabulut, 2014, 68).

3. ULUSLARARASI GÖÇ POLİTİKALARI VE GÜVENLİK İLİŞKİSİ

Devletlerin var olma nedenlerini açıklamaya çalışan Hobbes insanların güvenlik kaygılarına dikkat çekmektedir. İnsanı rasyonel bir birey olarak kabul eden Hobbes, güvenli bir biçimde refah ve varlık içinde yaşamak için insanların karşılıklı olarak bir sözleşme yaptıklarını ve kendilerinden büyük bir yapıya kendilerini yönetme hakkını verdiklerini belirtmektedir. Hobbes'a göre en büyük ve sürekli toplumların kökeninde birbirlerine iyilik duyan insanlar yerine birbirlerinden korkan insanlar bulunmaktadır (Ağaoğulları ve Köker, 2009, 207).

Son yıllarda yaşanan en büyük kitlesel göç hareketlerinden biri olan Suriye'den komşu ülkelere ve Avrupa'ya doğru gerçekleşen göç hareketi ile birlikte devletler ve uluslararası organizasyonlar uygulaya

geldikleri mevcut göç politikalarındaki güvenlik meselelerini yeniden tartışmaya açmışlardır. Mülteciler özellikle Soğuk Savaş sonrası küreselleşme ile birlikte göç alan ulus-devletlerin güvenliğini tehdit eden bir problem olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda gerek göç veren, gerekse göç alan ülke açısından değerlendirildiğinde göç olgusunun iyi yönetilmesi gereken önemli ve öncelikli bir alan olduğu şüphesizdir (Örselli ve Babahanoğlu, 2016, 2064). Ayrıca göç olgusunun birey, aile, ülke ve toplumlar üzerinde oluşturduğu etkilerin bilinmesi ve yönetilmesi, göçün sosyo-kültürel, ekonomik, politik, nüfus ve dinsel öğeler üzerindeki etkilerinin analiz edilebilmesi açısından bir ihtiyaç, adeta bir zorunluluktur (Örselli ve Bilici, 2018, 186).

Ulus-devletlerin güvenlik odaklı göç politikaları; sınır güvenliğinin artırılması, mültecilerin sınır dışı edilmesi, temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması gibi etkenler üzerinde durmaktadır. Devlet güvenliği insan güvenliğine nazaran öncelenmesi ile birlikte mülteciler Batı'ya çatışma getiren kişiler olarak değerlendirilmektedir. Ulus-devletlerin kendilerini korumaları ve yeniden üretmelerinin önkoşulu olarak göç politikalarının merkezinde göçmenlerin niceliksel ve niteliksel açılarından kontrol altında tutulması durumu yer almaktadır. Devletler çıkarlarının yönüne bağlı olarak, göçmenlerin gelişini bazen cesaretlendirirken, bazen de göçmenlerin gelişi yoğunlukla engellenmeye çalışılmaktadır (Şimşek ve İçduygu, 2017, 6-7).

Suriye'de yaşanan savaş ve çatışma ortamı neticesinde ortaya çıkan mülteci akınlarını durdurmak ve sınırlandırmak için göç güzergâhlarında var olan devletlerin hiç olmadığı kadar güvenlik endişelerini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum devletlerin askeri yöntemlerin kullanılma ihtimali de dâhil olmak üzere her türlü olağanüstü yöntemleri kullanmaları, yaşanan bu güvenlik endişeleri neticesinde sorgulanmadan kabul edilmektedir. Özellikle sığınmacıların ülkelerin hangi bölgelerinde ikamet ettirileceği, toplu olarak kamplara mı yerleştirileceği yoksa ülkenin içine alınıp alınmayacağı konusu oldukça sorunlu bir alan olarak ortaya çıkmaktadır (Kutlu, Örselli ve Kahraman, 2017, 493). Bu yönüyle göç, elektronik güvenlik sistemlerinden, ulusal ve uluslararası sınır güvenlik timlerine, pasaport memurlarından geri kabul merkezi görevlilerine varıncaya değin çok geniş bir güvenlik sektörünü ortaya çıkarmış bulunmaktadır. Göçmenlerin bir bütün olarak refah avcısı, hastalık taşıyıcısı, toplumsal düzene karşı bir tehdit, potansiyel suçlu ve "biz"den farklı olarak ötekileştirilmeleri, uluslararası terörizmin insanlarda ve devletlerde oluşturduğu tedirginlikle de birleştirildiğinde, toplumun çeşitli katmanlarında birincil tehdit olarak algılanmalarına neden olmaktadır (Rumelili ve Karadağ, 2017, 69-70).

İnsan faktörünü yeterince önemsemeyen göçmen odaklı politikalar toplumsal gerilimin artmasına neden olmaktadır. Ülkelerindeki savaş nedeniyle tehlikeli yollardan Avrupa'ya göç etmeye çabalayan göçmenlerin dramatik hayatları, devletlerin güvenliklerini sağlamaya ve sınırlarını korumaya dönük politikalar izlemek yerine insan odaklı politikalar geliştirmesinin yanı sıra, hâlihazırda bulunan mülteci politikalarını gözden geçirmelerini de gerekli kılmaktadır. Mültecileri sorun ya da maddi fayda sağlamaya çalışan kişiler olarak gören devletlere insanların savaş bölgelerinden kaçtığı gerçeğinin hatırlatılması ve bugün hâlâ, ne yazık ki göçü "suç" ve göçmenleri "suçlu" olarak değerlendiren yaklaşımın değişmesi gerekmektedir (Şimşek, 2017, 24). Bu bağlamda, göçün bir "insan hakkı" olarak kabul görmesi, piyasa ekonomisinin yaygınlaşması, emeğin özgürleşmesi, demokratik hakların, seyahat özgürlüğünün yaygın olarak kabul edilmesi ve nihayet "güvenlik" kavramında yaşanan derinleşme ve genişleme olgusu ile gerçekleşebilmiştir (İçduygu vd., 2014, 80).

Ortaya çıkan bir kriz esnasında devletlerin yaptıkları ilk şey ya sınırları göçmenlere kapatmak ya da bu geçişi yoğun denetimler altında sınırlandırmaktır. Böylece çevre ülkelerden gelecek olan insanları durdurarak güvenliklerini temin ettiklerini söylemektedirler. Aksine, bireylerin çoğu zaman güvensizliklerin üstesinden gelmek, güvenliği sağlamak, yoksulluk ve baskıyı ortadan kaldırmak için, alternatifler bulmak amacıyla sınırları aşmaları gerekir. (Bach, 2003, 207). Oysaki son zamanlarda hem Afrika, hem Güney Asya, hem de Ortadoğu'da şahit olduğumuz gibi küresel göçün, göçmenlerin insan haklarına ve bireysel güvenliğine verebileceği zararlar bakımından da düşünülmesi gerekmektedir. 20. yüzyılın ortalarında bir dekolonizasyon dalgasıyla ortaya çıkan ve Soğuk Savaş politik coğrafyasının dağılmasıyla hızlanan, hızlandırılmış göçün son çeyreği, dünyanın her yerinde akışların yönünü, özelliklerini, motivasyonlarını ve sonuçlarını değiştirmiştir. Soğuk Savaş sonrası küresel göç hareketlerinin insanların ekonomideki yapısal eşitsizliğe bir tepkisi olduğu söylenebilir (Bach, 2003, 230).

İnsan güvenliğinden söz ederken göçmen güvenliği askıya alınmaması gereken bir konudur. Bu nedenle, insan güvenliğinden söz edilirken, ayrımcı bir yaklaşım izlenerek salt vatandaşların güvenliğinden salt onların birer hakkıymış gibi sorumlu olmak, göçmenlerin güvenliğini askıya almak doğru bir tutum olmayacaktır. Göç, insan güvenliğinin sağlanmasındaki eksikliklerin bir neticesi olarak gerçekleşmektedir. Daha sonrasında ise uygulanan politikalar kapsamında göçmenlere yönelik aşırı kısıtlayıcı önlemler

nedeniyle göç insan güvenliğine yönelik bir tehdit olarak kabul edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra, göç meselesini salt uluslararası bir güvenlik sorunu olarak değerlendirmek, göçün bizzat toplum ve birey gelişimine yönelik olumlu etkilerinin unutulmasına da neden olabilmektedir. Oysa uluslararası göç gerek göç veren gerekse de göç alan devletler bakımından bir takım faydalar da sağlamaktadır. Nitekim göçmenlerin göç alan ülkede daha iyi yaşam koşullarına kavuşması, ekonomik gelişmişliğe katkıları, ikili veya çok taraflı işbirliğindeki rolleri çoğu zaman göz ardı edilen faydalardan bazılarıdır (Akçapar, 2012, 571-572).

Buna rağmen, özellikle son on yılda artan terörizm ve yükselen mikro milliyetçilikler göçün insan güvenliğinden ziyade daha çok bir "sınır güvenliği" ve "ulusal güvenlik" açısından değerlendirilmesini bünyesinde barındırmaktadır. Büyük oranda aktörlerin kendi tanımlamalarıyla şekillenen bir kavram olan "güvenlik", bir geriye dönüş yaşamakta ve göçe karşı artan "denetim" mekanizmaları yönünde bir eğilim ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada da uluslararası göç-güvenlik ilişkisine daha "insani" bir bakış açısının gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla, daha "insani" bir uluslararası göç yönetimi oluşturmada uluslararası örgütlerin yapıcı rolü konusu her zamankinden daha fazla ön plana çıkmaktadır (Gök, 2016, 72).

4. ULUSLARARASI GÖÇ NETİCESİNDE TOPLUMSAL ENTEGRASYON, BARIŞ VE İSTİKRAR

İdealizm'e göre uluslararası sistemde barışçıl dünya düzenine doğru bir ilerleme vardır. İnsan doğası özünde barışçıldır ve insanlar barış içinde bir arada yaşama yönünde olgunlaşabilecektir. Devletler demokratik değerlerle donatıldıkça diğer devletlerle olan sorunlarını savaşarak değil barış yoluyla çözmeye çabalayacaktır. Savaşlara yol açan faktörler uluslararası örgütler aracılığıyla denetim altına alınabilir. İdealist bakış açısı savaşın sonsuza değin ortadan kaldırılabileceğini, evrensel ve nihai bir barışın gerçekleştirilebileceğini iddia etmektedir. Tüm düşmanlıkların sona erdirilmesi, devletlerin savaşma yeteneklerinin asgariye indirilmesi ve silahlı kuvvetlerin sadece iç güvenliği sağlayabilecek ölçekte tutulması kalıcı barış için vazgeçilemez unsurlardır (Sandıklı ve Kaya, 2012, 135).

Arap Baharı'nın başlamasıyla birlikte Suriye'de de Baas rejimi aleyhine özgürlük ve demokrasi taleplerini dile getiren barışçıl gösteriler uluslararası toplumun dikkatini çekmiştir. Ancak 2011'de başlayan ve kısa bir sürede ülke çapına yayılan gösterilerin aşırı şiddet kullanılarak bastırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle de ortaya çıkan çatışmalar, zaman içerisinde bir iç savaşa dönüşmüş, barış ve istikrar ortadan kalmıştır. İnsan hakları ihlallerinin sistematik bir devlet politikası hâline geldiği Suriye'de iç savaşın neden olduğu can ve mal kaybı ile uluslararası barış ve güvenliğe yönelmiş olduğu tehdit, doğal olarak Birleşmiş Milletler (BM) önünde de gündeme gelmiş ve tartışılmıştır. Suriye'deki artan savaş ve çatışma ortamının sona erdirilmesine dönük uğraşlar, uluslararası kamuoyunun bölünmüşlüğü ve Güvenlik Konseyinin sergilemiş olduğu başarısızlık nedeniyle maalesef sonuçsuz kalmıştır. Binlerce insanın ölümüne, yaralanmasına, evlerini terk etmesine neden olan iç savaş ise, bütün şiddetiyle sürmekte ve Suriyelilerin yaşamış olduğu acılar birer istatistikî veri olarak kayda geçmeye devam etmektedir (Topal, 2014, 103-104).

Toplumların tarihinden çıkartılabilecek temel sonuçlardan birisi, göçün toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığıdır, bu anlamda göç bir sonuçtur. Aynı zamanda göçün kendisinin de toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan bir etken olduğu unutulmamalıdır ki bu çerçevede göç bir nedendir (Cebeci, 2015, 142).

Küresel değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan göç, aynı zamanda toplumların göçmenlerin kabulünü veya reddini sağlayarak bir takım toplumsal değişimlere neden olan itici güç olarak da kabul edilmektedir. Göç sadece ekonomik anlamda değil, aynı zamanda sosyal ilişkilere, kültüre ve uluslararası politikalara da nüfuz etmektedir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak ticaret, yabancı yatırım, uluslararası göçün artması ve ülkelerin entegrasyonu bağımlılığı arttırsa da, uluslararası göçün etkenleri de çeşitlilik göstermektedir (Kalça ve Ari, 2017, 35).

Uluslararası göçün gerek göçmenler gerekse göç alan ülkeler açısından ortaya çıkardığı sorunları aşmak, sağlıklı ve başarılı bir kültürlerarası iletişim ortamı, toplumsal entegrasyonun sağlanması ile mümkündür. Önyargılar, algısal farklılıklar, yanlış anlamalar, olumsuz stereotipler, kültürel şoklar ve entomerkizci yaklaşımlar farklı kültürlerden gelen insanların yeni topluma entegre olmasını engelleyen en önemli unsurlar olarak sayılabilir. Bu engellerin aşılması ve kültürlerarası iletişimin gerek bireysel gerekse kurumsal düzeyde geliştirilmesi neticesinde uluslararası göç olayları toplumların yaşamında olumlu etkilere sahip olacaktır. Kültürlerarası iletişime devletler, uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu işletmeler ve eğitim kurumları tarafından artan oranda önem verilmesi ve geliştirilmeye çalışılması, toplumların uluslararası göç hareketleri ile ortaya çıkan kültürel farklılıklar ile olumlu yönde beslenmelerine imkân tanıyacaktır (Aksoy, 2012, 303).

Genel olarak niteliksiz olan işçilerin göçü, göç alan devletler açısından ilk başlarda oldukça yararlı görülmüştür. Bunun nedeni hem bu işçilerin maliyetlerinin düşük olması, hem de kötü işleri yabancıların yapmasının o ülkenin insanları tarafından yadırganmamasıdır. Bununla birlikte, ekonomik canlılık durgunluğa dönüşünce ilgi göçmen işçilere yönelmiş ve göç alan zengin ülkeler bu kez göçü önlemenin yollarını araştırmaya başlamışlardır. Ekonomik küreselleşme süreci içinde insanlar çok daha hızlı biçimde haber alma ve yer değiştirme imkânına sahip olabildikleri için, dünya çapında büyümeye devam eden gelir dengesizliği uluslararası göç olgusunun hızını arttırmaktadır (Yılmaz-Başçeri, 1998, 496).

Göçmenler gittikleri bölgelerde ekonomik sorunların kaynağı olarak görülmektedirler. Söz konusu kesimin ön yargı ve ayrımcılık ile "ötekileştirilmesinde" temel etmen; gittikleri ülkede yerli nüfusun istihdam imkânlarına ortak olmaları, gittikleri ülkede işsizliğe neden olmaları, hedef ülkenin kalkınma amaçlı olarak farklı sektör ve alanlarda yapacağı harcamaları sekteye uğratmaları yönündeki düşüncelerden ve ön yargılardan kaynaklanmaktadır. Oysa yeni gelen nüfus, hem bir tüketici hem de bir üretici aktör olarak mevcut ekonominin genişlemesine katkıda bulunmaktadır. Buda fırsatlarla risklerin iç içe geçtiği bir tabloya işaret etmektedir (Taştan vd., 2016, 11-12).

Dünyanın çeşitli bölgelerinde devam eden savaş ve çatışma ortamı, açlık ve kuraklık gibi nedenlerin varlığının önlenememesi durumunda ilerleyen yıllarda zorunlu göçlerin artarak devam edeceğinin bir göstergesidir. Suriyeli mültecilerin yaşadığı acıların ve tüm dünyayı sarsan dramların bir daha yaşanmaması, gelişmiş ülkelerin çeşitli göç politikaları ile göçmenleri ülkelerine kabul ederek toplumsal entegrasyonu sağlaması, onları eğitmesi ve kalifiye duruma getirmesine bağlıdır. Göç alan ülkeye kolay entegre olanlar ve kalifiye duruma gelen göçmenler yaşanan gelişmiş ülkeler için ilave işgücü niteliğindedir. Özellikle göçmenler bilgi transferi ile göç ettikleri ülkelerin kalkınmasına yardımcı olabilirler. Aynı zamanda geldikleri ülkedeki savaş ve çatışma ortamının sona ermesi ile geri dönüşler gerçekleşecek ve bu bilgi transferi ters yönlü gerçekleşecektir. Bu durumu göçmenler kendi ülkelerinin de kalkınmasına göç neticesinde katkı sunacaktır. Göç ettikleri ülkede öğrendikleri işi ülkelerinde uygulayarak ve yeni iş alanları oluşturarak istihdama katkıda bulunabilirler (Kalça ve Ari, 2017, 50).

5. SONUÇ

Devletler realist perspektiften göç konusu daha çok bir güvenlik ve çıkar konusu olarak değerlendirdikleri için göç olgusuna karşı olumsuz tutum geliştirmektedirler. Özellikle uluslararası örgütler gibi devlet dışı aktörler ile idealist yaklaşım içinde olan devletler ise göç olgusuna insani boyutu, sosyo ekonomik özellikleri ile daha ilkesel bir tutumla yaklaşırken göçü; istikrarsızlık olarak değil de, tam tersine birlikte yaşamının birleştirici ve bir barış unsuru olarak yaklaşmakta, savaşı ve çatışmayı değil, barışı ve istikrarı netice veren bir olgu olarak değerlendirmektedir.

AB ülkeleri ile ABD, dünyada en çok göç alan ülkelerdir. Özellikle ABD için göçmen ülkesi tabirinin kullanıldığı unutulmamalıdır. Afrikalı, Asyalı, Avrupalı insanların meydana getirdiği göçler ülkesi olan ABD, iyi bir entegrasyon düzeyinin yakalanması, özgürlüklerin geniş ölçüde sağlanması ile birlikte barış ve istikrar için adeta bir örnek olmuştur. Her yıl düzenli olarak göçmen almaya devam etmektedir. Göçmenler ülkesinin geleceğini barış ve istikrar üzerinden göçmenler inşa etmektedir. AB ise ABD ile benzer şekilde göç alan ülkelerden oluşmaktadır. Zaman zaman bazı AB üyesi ülkeler göçmen konusuna ikircikli ve karşı tavır sergileseler de Avrupa kültürü çok kültürlüdür. Göçmenler de sosyal, ekonomik ve bilimsel katkılarıyla Avrupa'da barışı inşa etmektedir. II. Dünya Savaşı'nda çöküp sıfırlanan Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinin imarında göçmenlerin rolü ve etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Benzer şekilde Türkiye, Yeni Zelanda, Avusturalya, Kanada ve daha birçok ülke farklı milletlerden, kültürlerden ve dinlerden insanları içlerine kabul etmekte, birlikte yaşamının yolunu göstermektedirler. Bu ülke örnekleri sorunsuz örnekler değildir. Sorunsuz olmaları da beklenmemektedir. Sağlıklı toplum, sorunsuz toplum değil, sorunlarına çözüm üretebilen toplum demektir ki bu ülkeler de bu bağlamda güzel örnekler olarak değerlendirilebilir.

Küresel dünyada izole devlet, izole ülke ve izole millet neredeyse kalmamıştır. Zaman zaman tutumları haklı olarak eleştirilebilirse de gerçekte insan özünde iyidir. Bu iyilik birlikte yaşamının mayasıdır. İnsanın gerçek çıkarı çatışma ve savaşta değil barış ve işbirliğindedir. Bu nedenle göç ve göçmen olgularının salt bir tehdit, çatışma, güvenlik ve istikrarsızlık unsuru olarak ele alınması ve insanların ve devletlerin çıkarlarına aykırı olduğunun savunulması gerçekçi değildir. Eleştirilebilir yönleri elbette olmakla beraber, göç ve göçmen olgularının işbirliğinin, barışın, istikrarın, kalkınmanın, demokrasinin önemli birer aracı ve ortağı olduğu tarihsel ve sosyal gerçeklerden hareketle görülmektedir. Bu nedenle devletlerin salt çıkarları uğruna göçmen olgusuna daha yapıcı yaklaşması gerektiği, ayrıca uluslararası toplumun değerlerinin de bunu gerektirdiği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, M. A. ve Levent K. (2009). *Kral-Devlet ya da Ölümlü Tanrı*, 4. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Akçapar, Ş. K. (2012). Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu. İhlamur-Öner S. G. ve Öner N. A. Ş. (der.) *Küreselleşme Çağında Göç*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 539-563.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç Ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Cilt: 5, Sayı: 20, s. 292-303
- Aladağ, G. A. (2009a). Realizm ve İkilem. *Uluslararası İlişkilere Giriş: Teorik Bir Bakış*, Çomak H. (Ed.), İstanbul: Umuttepe Yayınları, s. 41-66.
- Aladağ, G. A. (2009b). İdealizm Üzerine Bir Deneme: Kavramlar ve Eksikler. *Uluslararası İlişkilere Giriş: Teorik Bir Bakış*, Çomak H. (Ed.), İstanbul: Umuttepe Yayınları, s. 67-78.
- Arı, T. (2010). *Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma Hegemonya İşbirliği*. 6. Baskı, Bursa: MKM Yayınları.
- Arıboğan, D. Ü. (2007). *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi Tarihsel Gelişim*, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 1, Sayı 1, s. 33-60.
- Bach, R. (2003). Global Mobility, Inequality and Security. *Journal of Human Development*, Vol. 4, No. 2, p. 227-245.
- Başaran, D. (2017). Realizm-İdealizm İkilemi Bağlamında İran'ın Dış Politika Yönelimlerine Teorik Bir Bakış. *ANKASAM | Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, İran Özel Sayısı, Cilt: 1, Sayı. 2, s. 220-244.
- Beitz, C. (1979). *Political Theory and International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Cebeci, M. (2015). Sosyolojik Açından Göç ve Göçmenlerin Sosyal Kültürel Entegrasyonları: Kavramsal Bir Çalışma. *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*, Canatan K. vd. (Ed.), İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, s. 135-158.
- Çakmak, C. (2006). Realist Teori, Uluslararası İlişkilere Etkisi ve Kritiği. *Kamu Hukuku Dergisi*, Mart, s. 44-55.
- Gök, G. O. (2016). Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvelik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED, Sayı: 31, s. 65-82.
- Gönlübol, M. (2014). *Uluslararası Politika İlkeler-Kavramlar-Kurumlar*. 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gözen, R. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç ve Adalet. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, Sayı 15, s. 209-229.
- Gözen, R. (2014). *Uluslararası İlişkiler Teorileri, Uluslararası İlişkilerde Marksist Yaklaşımlar*. Ongur H. Ö. ve Yavcan B. (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Heywood, A. (2013). *Küresel Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları.
- İçduygu, A., Erder S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları: 1923-2023*, İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Kalça, A. ve Ari, Y. O. (2017). Küresel Göç Olgusu Ve Fakirliğin Azaltılmasında Göçün Rolü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı 10, s.35-53.
- Karabulut, B. (2014). Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkilerde İdealizmin Yükselişi. *Akademik Bakış*, Cilt 8, Sayı 15, s. 57-72
- Kegley, C. and Wittkoph, E. (1996). *American Foreign Policy*. New York: ST. Martin's Press.
- Kurubaş, E. (2012). Uluslararası İlişkiler Düşüncesi ve Dünya Politikasında Değişimi Anlamak: *Sosyal Bilimler*, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 9-34.
- Kutlu, Ö.; Örselli, E. ve Kahraman, S. (2017). Türkiye'de Sığınmacı Kamplarının Yöneti(şi)mi. *Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM 11), Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü*, 28-30 Eylül 2017, Elazığ, s. 490-508.
- Örselli, E. ve Babahanoğlu, V. (2016). Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Cilt 9 Sayı 43, s. 2063-2072.
- Örselli, E. ve Bilici, Z. (2018). Suriyeli Sığınmacı Sorununun Yöneti(şi)minde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Rolü. *Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi, Bildiriler Kitabı*, Cilt 3: Sosyal Araştırmalar, 28-30 Haziran 2018, Venedik, İtalya, s. 182-193.
- Rumelili, B. ve Karadağ, S. (2017). Göç ve güvenlik: Eleştirel Yaklaşımlar. *Toplum ve Bilim*, Sayı 140, s. 69-92.
- Şimşek, D. (2017). Göç Politikaları Ve İnsan Güvenliği: Türkiye'deki Suriyeliler Örneği. *Toplum ve Bilim*, Sayı 140, s. 11-26.
- Şimşek, D. ve İçduygu, A. (2017). Giriş: Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik. *Toplum ve Bilim*, Sayı 140, s. 6-10.
- Taştan, C. vd. (2016). *Uluslararası Kitleli Göçler ve Türkiye'deki Suriyeliler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Topal, A. H. (2014). Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sürdürülmesi Kapsamında Barış İçin Birlik Kararı'nın Uygulanabilirliği. *TAAD*, Sayı. 19, s. 101-126.
- Yılmaz, A. (2013). *Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler, Teori, Temel Kavramlar, Yeni Gelişmeler*. 2. Baskı, Ankara: Kadim Yayınevi.
- Yılmaz, E. B. (1998). *Uluslararası Göç. Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar*. Sönmezoğlu, F. (Ed.), İstanbul: Der Yayınları, s. 489-518.